

NEDEN ÖZBEKİSTAN?

Serbest Ekonomi Bölgeleri:

Özbekistan'ın neredeyse her ilinde oluşturulan serbest üretim bölgelerinde (Özbekçe Erkin İktisadi Zona veya EİZ) yatırımcılar için özel teşvikler uygulanmaktadır.

Müsait Altyapı:

Özbekistan; üretim, ihracat, ithalat gibi ekonomik ve ticari faaliyetlerin sağlıklı işlenmesini destekleyecek, yeni yatırımları ve girişimciliği özendirerek nitelikteki ulaştırma ve haberleşme alt yapısına sahip durumda.

Kültürel Zenginlik:

Türk halklarının ata yurdu Özbekistan, dünya medeniyetine de katkı sağlamış bir uygarlık beşiğidir. Burada yüzyıllar boyunca pek çok düşünür, şair, bilim ve devlet adamları yaşamış, sayısız ve önemli eserler bırakmıştır.

Doğal Kaynaklar:

Özbekistan; altın, uranyum gümüş, bakır, molibden, gaz ve petrol, diğer renkli ve nadir metaller, inşaat malzemeleri ve hammadde yatakları bakımından, sadece bölgede değil belki tüm dünyada sıralamalarda yer alıyor.

Merkezi Konum & Pazar Büyüklüğü:

Bölgesinde en çok nüfusa sahip oluşu, elverişli coğrafi konumu ve büyük pazarlara yakınlığı Özbekistan'ı yatırımcılar için cazip hale getiren özellikler arasındadır.

Reformcu Siyasi Yapı:

Yeni Özbekistan ve Üçüncü Aydınlanma vizyonu ile reformcu bir siyasi yapı kazanan ülke, yeniliklere açık, medeni dünya ile bütünleşmiş modern bir toplum ve devlet inşa ediyor, küresel platformda kendine özgü yer ediniyor.

İÇİNDEKİLER:

İMTİYAZ SAHİBİ

AHMET AKÖREN

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

MUHAMMED RUZUBAY

YAYIN BAŞDANIŞMANI

DR. ABDUMALİK TUCYHİBAEV

YAZARLAR

MUHAMMED RUZUBAY
İBRAHİM MEHMET OKUMUŞ
GÜLDEN KAYHAN

TASARIM

OSMAN ÜNLÜ

MERKEZ OFİS

FEVZİ PAŞA MAH.,
RÜZGARLI SOKAK,
KATAR İŞ HANI,
NO: 20/102, ULUS,
ALTINDAĞ-ANKARA

İşbu Ek, Özbekistan Cumhuriyeti'nin Türkiye'deki Büyükelçiliği'yle işbirliğinde hazırlanmıştır.

1. NEDEN:

s.2 **Reformcu Siyasi Yapı:** Yeni Özbekistan ve Üçüncü Aydınlanma vizyonu ile reformcu bir siyasi yapı kazanan ülke, yeniliklere açık, medeni dünya ile bütünleşmiş modern bir toplum ve ülke inşa ediyor, küresel platformda kendine özgü yer ediniyor.

2. NEDEN:

s.6 **Ekonomik İstikrar:** Özbekistan'ın ayırt edici özelliği, siyasi ve makroekonomik istikrara sahip olmasıdır. Özbekistan, bağımsızlığına kavuştuğu tarihten bu yana geçen 32 yılda, ciddi bir kriz veya siyasi huzursuzluktan etkilenmemiştir.

3. NEDEN:

s.10 **Endüstriyel Çeşitlilik:** Orta Asya'da sanayisini en fazla çeşitlendirmeyi başarmış ülkelerden biri olan Özbekistan endüstriyel kooperasyon anlamında da önemli fırsatlar sunuyor.

4. NEDEN:

s.14 **Serbest Ekonomi Bölgeleri:** Özbekistan'ın neredeyse her bölgesinde oluşturulan serbest üretim bölgelerinde (Özbekçe Erkin İktisadi Zona veya EİZ) yatırımcılar için özel teşvikler uygulanmaktadır.

5. NEDEN:

s.18 **Müsait Altyapı:** Ülke; üretim, ihracat, ithalat gibi ekonomik ve ticari faaliyetlerin sağlıklı işlenmesini destekleyecek, yeni yatırımları ve girişimciliği özendirerek nitelikteki ulaştırma ve haberleşme alt yapısına sahip durumda.

6. NEDEN:

s.22 **Doğal Kaynaklar:** Özbekistan; altın, uranyum gümüş, bakır, molibden, gaz ve petrol, diğer renkli ve nadir metaller, inşaat malzemeleri ve hammadde yatakları bakımından sadece bölgede değil belki tüm dünyada sıralamalarda yer alıyor.

7. NEDEN:

s.26 **Düşük Üretim Maliyetleri:** Türkiye ile kıyaslandığında oldukça düşük olan üretim maliyetleri Özbekistan'ı yatırımcılar açısından cazip kılan bir diğer özelliktir.

8. NEDEN:

s.30 **Merkezi Konum ve Pazar Büyüklüğü:** Bölgesinde en çok nüfusa sahip oluşu, elverişli coğrafi konumu ve büyük pazarlara yakınlığı Özbekistan'ı yatırımcılar için çekici hale getirmektedir.

Ön Söz

ÖZBEKİSTAN CUMHURİYETİ'NE YAPTIĞIMIZ ziyaretler ve saha çalışmaları sırasında ülkede son 6-7 yıl içinde derinlemesine bir dönüşüm yaşandığını ve bu sürecin devam ettiğini gözlemledik. Özbekistan Devleti ve iş adamları Türkiye ile turizm, tarım, tekstil, eczacılık, lojistik, kimya endüstrisi, ulaşım teknolojileri gibi çeşitli alanlarda iş birliğini güçlendirmeye hazır ve çok isteklidir. Buradan hareketle ülkedeki iş fırsatları ve neden özellikle Özbekistan'a yatırım yapılması gerektiği konusunda bir çalışma yapılmasını uygun bulduk.

Geçen yıllar içinde Özbek-Türk ikili ilişkilerinde gerek ticari ve iktisadi, gerekse toplumsal ve kültürel alanlarda belli başarılar elde edilmiştir. Özbekistan ve Türkiye Cumhurbaşkanları arasında kurulan yakın dostluk ve kardeşlik ilişkilerinin sayesinde iki ülke arasındaki münasebetler kapsamlı stratejik ortaklık seviyesine yükselmiştir.

Böylesi güzel bir dönemde Türk iş adamlarımızın Özbekistan'daki eşsiz olanakları ve yatırım fırsatlarını değerlendirmeleri gerektiği kanaatindeyiz. Bir kılavuz mahiyetindeki elinizdeki çalışmada Özbekistan'ın ekonomisi, serbest sanayi bölgeleri ve yatırım yapılabilir ana sektörler hakkında bilgiler verilmiş, ülkeye yatırım yapmanız için 10 gerekçe ayrıntılarıyla incelenmiştir.

Bu noktada, Özbekistan Cumhuriyeti'nin Ankara Büyükelçiliği'ne, Sayın Büyükelçi Alişer Azamhocayev'e bizlere sağladıkları danışmanlık ve gönüldaşlık için, okularımız ve tarih nezdinde şükranlarımızı arz ederiz.

Bir başka "Özel Ek"te buluşmak dileğiyle...

Muhammed RUZUBAY
Genel Yayın Yönetmeni

Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te inşa edilen ve Orta Asya'nın en yüksek binası sayılan **NEST ONE**.

9. NEDEN:

s.34 **Kültürel Zenginlik:** Türk halklarının ata yurdu Özbekistan, dünya medeniyetine de katkı sağlamış bir uygarlık beşiğidir. Burada yüzyıllar boyunca pek çok düşünür, şair, bilim ve devlet adamları yaşamış, sayısız ve önemli eserler bırakmıştır. Semerkant, Buhara ve Hive gibi tarihi şehirleri tüm Türk dünyasının kültürel mirasıdır.

10. NEDEN:

s.40 **Türk İnsanınin Ayrıcalığı:** Özbekistan'ı Türk yatırımcı nezdinde cazip eden bir diğer önemli özellik ülkede Türk insanına dönük büyük teveccühtür. Burada her bir Türk insanı "kardeşim" hitabını sık sık duyacak, kendisini evinde hatta gerçek evine dönmüş gibi hissedecek. Dil ve din birliği, yemekler ve geleneklerin benzerliği ülkede Türk iş adamlarının rahat faaliyet göstermelerine yardımcı olacak.

Yeni Özbekistan Anıtı,
1 Eylül Bağımsızlık Günü
kutlamaları

1. NEDEN: REFORMCU SİYASİ YAPI

Dışişleri Bakanlığı
(www.mfa.uz)

Yatırımlar, Sanayi ve Ticaret
Bakanlığı (www.miit.uz)

1. NEDEN: REFORMCU SİYASİ YAPI

Özbekistan, kuruluşundan bu yana güçlü bir cumhurbaşkanlığı sistemiyle yönetilmektedir. 9 Temmuz 2023 tarihinde yapılan son seçimlerde Şevket Mirziyoyev rekor bir oyla tekrar Özbekistan Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Böylece ülkede başlatılan reformcu ve yenilikçi politikalara Özbek halkının desteği tazelenerek siyasal, sosyal ve ekonomik değişim hamlesi devam etmektedir.

YENİ ÖZBEKİSTAN

Yeni Özbekistan ve Üçüncü Aydınlanma adlarıyla anılan dönüşüm sürecinin çerçevesini, kapsamlı bir toplumsal reform ve demokratikleşme oluşturuyor. Bu vizyon ile Özbekistan reformcu bir siyasi yapı kazanarak, yeniliklere açık, medeni dünya ile bütünleşmiş modern bir toplum ve ülke inşa ediyor, küresel platformda kendine özgü yer ediniyor.

Büyük değişim hamlesinin mimarı ve uygulayıcısı Şevket Mirziyoyev'in önderliğinde, siyasi, ekonomik ve sosyal alandaki reformların hayata geçirilmesine yılmadan ve planlı bir şekilde devam ediliyor. Bu reformlar süreci ile bağımsız ve demokratik bir devletin hayata geçirilmesi, sivil toplumun oluşturulması, ülke ekonomisinin güçlendirilmesi ve ulusal kalkınmanın sürdürülmesi için sağlam bir alt yapı oluşturuluyor. Bu kapsamda 30 Nisan 2023'te halk oylamasıyla kabul edilen yeni Anayasa'nın hükümleri harfiyen uygulanıyor, hukukun üstünlüğü sağlanıyor.

Ülkede titizlikle uygulanmakta olan 2022-2026 Kalkınma Stratejisi ve

Özbekistan-2030 Vizyon Belgesi ülkenin tüm alanlarda ileri reformlar gerçekleştirmesi için temel teşkil ediyor. Strateji, "ortalamanın üzerinde gelire sahip devletler" arasına katılmak için zemin oluşturması beklenen çeşitli tedbirin uygulanmasını öngörüyor.

Özbekistan, somut rakamlarla ifade edilebilecek hedefler belirlemiş ve bu hedeflere ulaşmaya yönelik mekanizmaları devreye sokmuştur. Daha fazla ekonomik liberalleşme, çoğu alanda özelleştirme, rekabet, tekelleşmenin ortadan kaldırılması, daha fazla yabancı yatırımın çekilmesi, fiyat istikrarı, "ekonominin itici alanlarının" gelişiminin desteklenmesi ve bölgelere daha fazla yetki veren ademi merkezizetçi politikalar uygulanması, önümüzdeki yıllar için belirlenen pek çok öncelikten bazıları olarak sayılabilir.

Özbekistan'ın Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) katılım süreçlerinin hızlandırılması da ülkenin kalkınma stratejisinin öncelikleri arasında yer almaktadır. Aynı zamanda GSP+ sistemi çerçevesinde Avrupa ülkelerinde tükenmiş ürünlerin ihracatının yaygınlaştırılması da öncelik olmaya devam edecektir.

ÜLKE BİLGİLERİ

Yüzölçümü: 448.978 km² (56.)

Nüfusu: 34.095.538 (41.)

Yoğunluk: 61,4/km² (136.)

Başkenti: Taşkent.

Millî Bayramı: 1 Eylül Bağımsızlık Günü.

Para Birimi: Som (\$1=12 bin 180 Özbek Somu, 12.09.2023).

Anayasa Günü: 08.12.1992.

Resmî Dili: Özbekçe.

Yönetim Şekli: Başkanlık sistemi.

Parlamentosu: Âli Meclis; Senato ve Yasama Odasından oluşur.

İdari Birimleri: 12 il (vilayet), 1 özerk cumhuriyet (Karakalpakistan) ve 1 bağımsız şehirden (Taşkent) oluşur.

Büyük Gölleri: Aral, Aydargöl, Sarıkamış, Tuzkan, Denizgöl.

Önemli Nehirleri: Amuderya, Sirderya, Surhanderya, Kaşkaderya.

Trafik Akışı: Sağdan.

Zaman Dilimi: UZT (UTC+5); Türkiye'den 2 saat ileri.

Telefon Kodu: +998.

Internet TLD: .uz

Ticaret ve Sanayi Odası
(www.chamber.uz)

Yatırım Teşvik Ajansı (invest.gov.uz)

YATIRIMCI DOSTU ORTAM

Ülkede başlatılan yeni dönemde iş adamları ve yatırımcılar özel ilgi görüyor. Özbekistan yönetimi; tüm kurum ve kuruluşların eşgüdüm içinde hareket ederek, ülkedeki iş ortamının iyileştirilmesi ve girişimciliğin teşvik edilmesine dönük tedbirlere de özen gösteriyor. Bu kapsamda Özbekistan Dışişleri Bakanlığı; Yatırımlar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı; Yatırım Teşvik Ajansı, Sanayi ve Ticaret Odası gibi kurumlar ayrıca ülkenin her ilindeki valilik ve belediyelerde oluşturulan özel yatırımcı danışma masaları gerek yurtiçi gerekse yurtdışından gelen iş adamlarına destek oluyor.

Özbekistan'ın ekonomik kalkınmasını hızlandıracak

yatırımlar teşvik ediliyor, ileri teknolojili, katma değeri yüksek ve istihdam yaratan yatırım projeleri özel olarak desteklenerek bu yatırımlara ilişkin tüm süreçler merkezi bir şekilde takip ediliyor.

Ülkeye gelen girişimci ve yatırımcılar tek durak (yegane derçe) yaklaşımıyla karşılanıyor, yatırımlarından en yüksek düzeyde verim sağlamları kolaylaştırılıyor. Özbekistan Devlet kurumlarındaki uzman personeller yatırımcılara Türkçe dâhil pek çok dilde hizmet sunuyor. Kalkınma Stratejisinde belirlenen hedefler doğrultusunda ülke, Türkiye gibi kardeş ve dost ülkelerle işbirliğine ve dünya toplumuyla entegrasyona öncelik veriyor.

DENGELİ DIŞ BORÇ VE İSTİKRAR

Özbekistan'ın kamu borcu 2022 yılında \$2,9 milyar artarak 29,2 milyara ulaşmıştır. Kamu borcunun toplam tutarı yıldan yıla artmasına rağmen 2020 sonrası dönemde gayri safi yurt içi hasılaya göre payı azalmıştır. Özbekistan kamu borcunun 2024 yılı sonuna kadar kademeli olarak GSYİH'nin yüzde 32'sine düşmesi öngörülmüştür.

Özbekistan'ın ayırt edici özelliği, siyasi ve makroekonomik istikrara sahip olmasıdır. Özbekistan, bağımsızlığına kavuştuğu tarihten bu yana geçen 32 yılda, ciddi bir kriz veya siyasi huzursuzluktan etkilenmemiştir. Temmuz 2023'da düzenlenen seçimlerin demokratik ve şeffaf bir şekilde sonuçlanması, istikrarın ve ülke yönetiminin demokratik değerler ve ilkelere bağlılığının bir göstergesidir.

Özbekistan'ın başkenti Tashkent'in merkezinde yeni inşa edilen Tashkent City iş ve ticaret merkezi.

2. NEDEN: EKONOMİK İSTİKRAR

Kapsamlı ve derinlikli yenilenme ve reformların ardından Özbekistan, makroekonomik istikrarın yanı sıra düzenli büyümesini sürdürüyor. Devam eden küresel, finansal ve ekonomik krizlere rağmen, ülkenin 2016 yılından 2022 yılına kadar yıllık GSYH artış oranı ortalama yüzde 5,7 olmuştur.

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası raporuna göre, Özbekistan 2023 ve 2024 yıllarında ortalama yıllık yüzde 6,5'lik GSYH artış oranı ile dünyanın

en hızlı büyüyen ekonomilerinden biri olacaktır.

Ayrıca, Özbekistan yönetimi, ülke GSYH'sinin 2030 yılına kadar en az iki kat artırarak \$160 milyar çıkarılması görevini önüne koymuştur. Köklü yapısal reformlar sayesinde ülke, sanayide de hızlı bir büyüme yakalayıp imalatın GSYH içindeki payını 2015 yılındaki yüzde 33,5 seviyesinden yüzde 40'a çıkarmayı hedeflemektedir.

ARTAN DIŞ TİCARET

Tashkent'in merkezinde yeni inşa edilen Trilliant yaşam ve iş merkezi.

2022 yılının ülkede dış ticaret cirosu 50.008 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, 2021 yılına göre 7,8 milyar dolar yani %18,6 artış gözlemlenmiştir. Aynı dönemde ihracat hacmi yüzde 15,9 artışla 19,3 milyar dolara, ithalat ise yüzde 20,4 artışla 30,7 milyar dolara ulaşmıştır.

Ülkenin dış ticaretinde ilk üç ülke Rusya (\$9,28 milyar), Çin (\$ 8,92 milyar) ve Kazakistan (\$ 4,6 milyar)'dir.

Türkiye de Özbekistan'ın dördüncü ticari ortağı konumunda bulunmaktadır. İki ülke arasındaki alışveriş hacmi 2022 yılında \$3,22 milyar olarak kayıtlara geçmiştir. 2023 yılının bu rakamın \$4 milyara ulaşması beklenmektedir.

YATIRIM

Son yıllarda ülkenin tüm sektörlerindeki programlara \$31 milyar doğrudan yabancı yatırım çekildi. Bunun sonucunda son 5 yılda sanayi 1,4 kat, ihracat ise 1,5 kat arttı.

Önümüzdeki 5 yılda ekonominin istikrarlı büyümesi için sanayinin 1,5 kat daha büyütülmesi, ihracatın 30 milyar dolara çıkarılması hedefleniyor. Bunun için 70 milyar doları yabancı yatırım olmak üzere 120 milyar dolarlık yatırıma ihtiyaç bulunuyor.

2023 yılı içerisinde de \$11 milyar doğrudan yabancı yatırımın çekilmesi, 304 büyük ve 3 bin bölgesel projenin hayata geçirilmesi planlanıyor.

Ülkede üretilen ürünlerin rekabet gücünü artırmak amacıyla sanayi sektöründe ve bölgelerde ek rezervlerin kullanılması, maliyetlerin düşürülmesine dönük teşviklere özen gösteriliyor.

Yurtdışından özellikle Türkiye'den tecrübeli danışmanları getirerek özel ve küçük sanayi bölgelerinin bölgesel kalkınmanın "itici gücü" haline getirilmesi ve yeni oluşturulan üretim tesislerinin buralara yerleştirilmesiyle ilgili çalışmalar yapılıyor. Tekstil, deri, inşaat malzemeleri, elektrikli aletler, gıda, ilaç, kuyumculuk gibi sektörlerde yeni ürünler geliştirerek, dünya markalarıyla işbirliğinde yeni pazarlara girilmesi yönünde tedbirler alınıyor.

Ekonomik büyüme hedefleri doğrultusunda yeni proje önerilerinin geliştirilmesi ve yatırımcılara sunulması konusuna da özen gösteriliyor.

Özbekistan'ın Andican ilinde üretilen GM Uzbekistan binek araçları.

Cengiz Enerji'nin Tashkent ilindeki doğalgaz kombine çevrim santralinden bir kare

DÖNÜŞÜM

Son yıllarda ülkede gerçekleştirilen derinlemesine reformlar sonucundaki büyüme ve gelişmeler işletmeler sayısı ve ekonomi sektörlerine ait rakamlarda da bariz bir şekilde yansımış bulunuyor.

İstatistik verilere göre 2022 yılında ülkedeki toplam işletme sayısı (çiftlikler hariç) 592.400'e ulaştı. Bu, 2017 yılına göre 2,1 kat daha fazla olduğu anlamına geliyor.

Ticari kuruluş sayısında en büyük artış Nevai (2,7 kat), Semerkant (2,6 kat), Kaşkaderya (2,3 kat), Surhanderya (2,3 kat), Buhara ve Cizzah illerinde (2,2 kat) görüldü.

Faaliyet türüne göre değerlendirildiğinde ticarete 2,9 kat, tarımda 2,6 kat, konaklama ve gıda sektöründe 2,1 kat ve sanayide 2,0 kat büyüme gerçekleşti.

Ekonomik büyümenin ve makroekonomik istikrarın sağlanmasında sanayinin rolü dikkate alındığında işletme sayısının iki katına çıkması ve payının neredeyse yüzde 17'ye ulaşması olumlu bir durum olarak not edilmelidir.

Ayrıca bilgi teknolojileri (1,9 kat) ve sağlık hizmetleri (2 kat) alanında faaliyet gösteren işletme sayısındaki artış da ekonomide yaşanan olumlu yapısal değişimlerin sonucuna işaret ediyor.

İHRACAT ODAKLI ÜRETİM

Ülkede uygulanan "Rekabetçi Ürünler Ülkesi Yeni Özbekistan" programı çerçevesinde ihracat yapan şirketler destekleniyor. Sonuç olarak son dört yılda bu tür işletmelerin sayısı 4.500'den 7.200'e, yurt dışına satılan ürün çeşitleri 1.500'den 3.000'e, yeni pazarlar coğrafyası 139'dan 164 ülkeye genişlemiş, hazır ürünlerin ihracattaki payı yüzde 50'den yüzde 65'e çıkmıştır.

Aynı zamanda uluslararası arenadaki durum nedeniyle lojistik maliyetlerin 3-4 kat artış gösterdiği bir dönemde bu alanda da özel destek programı uygulanıyor. Ayrıca ürünlerin yurtdışında sertifikalandırılması, uluslararası standartların getirilmesi ve bu konuda uzmanların yetiştirilmesi için 25 milyon dolar daha tahsis edilecek.

Özbekistan'ın Milli para birimi Som.

3. NEDEN: ENDÜSTRİYEL ÇEŞİTLİLİK

Özbekistan, Orta Asya'da ekonomisini büyük ölçüde çeşitlendirmeyi başarmış ülkelerden biridir.

3. NEDEN: ENDÜSTRİYEL ÇEŞİTLİLİK

Ülkede elektrik enerjisi, yakıt endüstrisi, metalurji, kimya ve petrokimya endüstrisi, makine mühendisliği, metal işleme, ormancılık, ağaç işleme, kağıt ve selüloz sanayi, yapı malzemeleri sanayi, hafif ve gıda sanayi dalları gelişmiş durumda. Taşkent makine, gıda, otomotiv; Semerkant ve Fergana tekstil, petrol, kimya, gübre; Andican ve Nemengân tekstil, makine, kimya, elektronik ve petrol sanayiinin toplandığı başlıca merkezlerdir.

Orta Asya'nın en büyük tekstil fabrikaları Özbekistan'dadır. Son yıllarda bu sektörde büyük entegre şirketler (klasterler) meydana çıkmıştır. Taşkent civarındaki Bekâbâd demir çelik tesisleri de önemli sanayi kuruluşlarından biridir. Bu ekonomik etkinliklere bağlı olarak ülkenin dış ticareti istikrarlı biçimde gelişme yolundadır.

Ülke, modern otomobil ve kamyonların yanı sıra yüksek kaliteli tarım makineleri, mineral gübreler, tekstil ve eczacılık ürünleri üretmektedir.

2017-2022

Yapılan reformlar sonucu 2017-2022'de sanayi ürünleri üretimindeki artış %141,3 olarak gerçekleşirken sanayinin GSYİH içindeki payı %21,1'den %26,7'ye çıktı. Aynı dönemde özellikle elektrik, doğal gaz dağıtım sanayi (%139,2) ile madencilik sektörü (%130,4) hızla gelişti.

Özbekistan sanayisinin %83,2'si imalat sektörü oluşturur. Bu gösterge katma değeri yüksek ürünlerin üretimini genişletme, hammadde işleme düzeyini artırma ve modern teknolojileri uygulamaya dönük programların sonucu elde edilmiştir.

Son yıllarda sanayideki orta ve yüksek teknolojili sektörlerin payı %52,7'den yüzde 61,7'ye çıkmıştır. Bu durum gerek iç pazarda gerekse dış pazarda talep gören katma değeri yüksek ürünlerin üretimini arttırdığının bir kanıtıdır.

Örneğin bu dönemde Portland çimento üretimi 1,3 kat, kurşun akü üretimi 1,4 kat, otomobil motoru üretimi 2,5 kat, binek otomobil üretimi 2,3 kat, buzdolabı ve dondurucu üretimi 7 kat artmış bulunuyor.

SANAYİ TESİSLERİ

İstatistik verilere göre 1 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla ülkede faaliyet gösteren toplam sanayi kuruluşu sayısı 69.628'dir. Bu sayı ülkede bulunan toplam işletmelerin %14,6'sına denk gelmektedir. Sanayi tesislerinin %68.746'sı küçük işletmedir. Ülkenin başkenti Taşkent şehri, sanayi kuruluşu sayısı açısından lider konumda olup 11.452 işletmeye ev sahipliği yapmaktadır. Özbekistan'ın diğer illerinde bulunan sanayi işletmelerinin sayısı şöyledir:

Fergana ilinde - 7.949;

Taşkent ilinde - 7.123;

Semerkant ilinde - 6.238;

Andican ilinde - 5.513;

Namangan ilinde - 5.077;

Buhara ilinde - 4.210;

Kaşkadarya ilinde - 4.058;

Harezmi ilinde - 3.995;

Karakalpakstan Özerk Cumhuriyeti'nde - 3.372;

Navoi ilinde - 3.211;

Surhandarya ilinde - 3.194;

Cizzakh ilinde - 2.715;

Sırdarya ilinde 1.521.

Özbekistan'ın Kaşkadarya ilinde bulunan "Uzbekistan GTL" sentetik sıvı yakıt üretim fabrikası.

YENİ HEDEFLER

Önümüzdeki 5 yılda Özbekistan ekonomisinin istikrarlı gelişmesi için sanayinin 1,5 kat daha büyütülmesi, ihracatın 30 milyar dolara çıkarılması hedefleniyor. Bunun için 70 milyar doları yabancı yatırım olmak üzere 120 milyar dolarlık kaynakların çekilmesi planlanıyor.

Tüm bu hedefler için ülkede kapsamlı bir yatırım, sanayi ve ihracat politikası geliştirilmiş durumda. Bu kapsamda özel ve küçük sanayi bölgelerinin bölgesel kalkınmanın "itici gücü" haline getirilmesi ve yeni oluşturulan üretim tesislerinin buralara yerleştirilmesi yönünde çalışmalar yapılıyor. Önümüzdeki dönemde özellikle tekstil, deri, inşaat malzemeleri, elektrikli aletler, gıda, ilaç, kuyumculuk gibi sektörlerin geliştirilmesi desteklenecek. Bu doğrultuda sanayi sektörüne özel ek kaynakların tahsis edilmesi, sanayi bölgelerinin altyapısının geliştirilmesi, büyük yatırım projelerinin özel olarak desteklenmesi, ekonomik gelişimi geri kalmış olan dördüncü ve beşinci kategorideki 60 ilçeye 27 çeşit vergi indirim, sübvansiyon ve imtiyaz verilmesi söz konusu.

18 Ağustos 2023'de Özbekistan Cumhurbaşkanı'nın iş adamlarıyla görüşmesi sırasında sanayi sektörlerinin desteklenmesine dönük aşağıdaki müjdeleri açıklamıştır:

- 1 Eylül'den itibaren Sanayi Kalkınma Fonu'ndan yeni projelerin finansmanı için döviz (%5) ve ulusal para biriminde (%10) 10 yıl vadeli kredi tahsis ediliyor.

- Pazarlama, tasarım ve yabancı uzman çekme masrafları için 20.000 dolara kadar tazminat ödeme sistemi getiriliyor.

- Özbekistan'ın her ilinde en az 3 yeni sanayi bölgesinin kurulması hedefleniyor.

- Sanayi bölgelerinde üretim tesisi devreye alındıktan ve yatırım yükümlülükleri yerine getirildikten sonra arsa alanlarının özelleştirilmesine izin veriliyor.

4. NEDEN: SERBEST EKONOMİ BÖLGELERİ

EİZ NEDİR?

EİZ'in açılımı "erkin iktisadi zona" olup Türkçede serbest ekonomi bölgesi anlamına gelmektedir. Genel yapısı ve amaçlarıyla Özbekistan'daki EİZ'ler Türkiye'deki OSB'leri andırmaktadır.

EİZ'lerin kurulmasından öngörülen amaç ve hedefler şöyle:

- Yoğun talep gören ve katma değeri yüksek olan ithal ürünlerin üretimi için modern üretim tesislerinin inşaa edilmesi.
- Yabancı ve yerli girişimciler tarafından gerçekleştirilecek yatırım projelerinin ülkeye kazandırılması.
- Tarım ürünlerinin işlenmesi, tekstil, halı, ayakkabı ve deri, kimya, ilaç, gıda, elektrik mühendisliği, makine mühendisliği, otomotiv, yapı malzemeleri ve diğer sektörlerde işleme, depolama ve ambalajlamaya dönük üretim ve imalat faaliyetlerinin yapılması için uygun altyapının sağlanması.

4. NEDEN: SERBEST EKONOMİ BÖLGELERİ

Özbekistan'ın neredeyse her bölgesinde oluşturulan serbest üretim bölgelerine Erkin İktisadi Zona (EİZ) denilmektedir. Türkiye'deki organize sanayi bölgelerine benzeyen böyle üretim yerlerinde yatırımcılar için vergi ödemeleri ve ithalat vergileriyle ilgili özel muafiyetler tanınır.

GENEL EİZ

EİZ şeklindeki bölgeleriyle daha fazla yabancı yatırım çekmeyi hedefleyen Özbekistan'da halen "Nevai EİZ", "Angren EİZ", "Cizzah EİZ", "Ürgüt EİZ", "Gicduvan EİZ", "Kokand EİZ", "Hazarasp EİZ", "Nukus EİZ", "Sirderya EİZ", "Çıracık EİZ", "Termiz EİZ" gibi toplam 12 serbest üretim bölgesi faaliyette.

EİZ bölgelerinde üretim yapmak ve teşviklerden faydalanmak isteyen yatırımcı belirlenen prosedüre göre öncelikle ilgili bölgenin Müdürlüğü'ne başvuru yapıyor. EİZ Müdürlüğü başvuruyu 2 iş günü içinde değerlendiriyor ve herhangi bir eksiklik olmaması halinde incelenmek üzere "Projeler ve İthalat Sözleşmeleri Kapsamında Uzmanlık Merkezi"ne gönderiyor. Merkez başvuruyu ve iş planını 20 iş günü içinde inceleyerek Serbest Ekonomik Bölgeler ve Özel Ekonomik Bölgeler Yönetim Kurulu'na sunuyor. Yönetim Kurulu da 5 gün içinde yatırım projesinin uygunluğu konusunda karar verir. Yatırım projesinin uygulanmasına ilişkin karar alındıktan sonra 1 iş günü içerisinde Serbest Ekonomik Bölgeler ve Küçük Sanayi

"Parkent-Pharm" (Taşkent) ilaç üretim ihtisas bölgesinden bir kare.

Bölgeleri İdari Konseyi ilgili bölgenin bulunduğu il velisinin yönetiminde toplanıyor ve ilgili başvuru sahibinin çalışmalara başlayabilmesi için gereken tutanakları onaylıyor.

İLAÇ SANAYİ EİZ

Ayrıca, Özbekistan'da belli sanayi alanında ihtisaslaşmış üretim bölgeleri de bulunuyor ve bunların başında ilaç üretim ihtisas bölgeleri yer alıyor. Halihazırda ülkede "Baysun-Pharm" (Surhanderya), "Bostanlık-Pharm" (Taşkent), "Kasansay-Pharm" (Nemengan); "Sirderya-Pharm", "Nukus-Pharm" (Karakalpakistan) ve "Zamin-Pharm" (Cizzah) gibi ilaç sanayine özel 7 tane bölge bulunuyor. Bu tür bölgelerde yerel hammaddelere ve şifalı bitkilere dayalı ilaç üretiminin yaygınlaştırılması sağlanıyor. İlaç ihtisas bölgelerinde şifalı bitkilerin yetiştirileceği plantasyonlar kurulması için uygun arazi parselleri tahsis ediliyor.

Tıbbi bitki hammaddelerinin işlenmesi, ilaç, tıbbi ürün, tıp sektöründeki yardımcı ve ambalaj malzemelerinin üretimi, yerel şifalı bitki hammadde ve malzemelerine dayalı farmasötik ürünlerin üretiminin artırılması, ilaç sanayinde ithal ürünlerin ikame edilmesi ilaç üretim ihtisas bölgelerinin kurulmasındaki ana hedefler olarak belirlenmiş bulunuyor.

Cizzah ilindeki Zamin Turizm-Rekreasyon ihtisas bölgesinden bir kare.

TURİZM-REKREASYON BÖLGELERİ

Özbekistan'da ayrıca turizm alanındaki potansiyeli gün yüzüne çıkarmak amacıyla turizm ve rekreasyon özel bölgeleri de kurulmuş bulunuyor. Halihazırda bu alanda ihtisaslaşmış Çarvak ve Zamin özel bölgeleri faaliyet gösteriyor.

İç ve dış turizmi geliştirmek, sektördeki rekabet gücünü artırmak, termal sağlık tesisleri geliştirmek, hastalıkları önlemeye yönelik hizmetler ve faaliyetleri yaygınlaştırmak, köy ve doğa turizmi odaklı çalışmalarını teşvik etmek

turizm ve rekreasyon özel bölgelerinin başlıca hedefleri arasında yer alıyor.

Bu sektördeki özel bölgelerin olanaklarıyla dünyanın önemli turizm destinasyonları arasında yer alan Özbekistan'ın kış döneminde de kayak merkezleri ve termal tesisleriyle çekici bir bölgesel merkez haline getirilmesi bekleniyor.

Böylesi özel bölgelerde de diğer EİZ'lerde sunulan teşviklerin tamamı uygulanıyor.

TARIM İHTİSAS BÖLGELERİ

Buhara Agro EİZ'deki bir Türk sermayeli sera işletmesinden bir kare.

Öte yandan ülkede tarım alanında ihtisaslaşmış üretim bölgeleri de bulunuyor. Bu alanda halihazırda Buhara Agro ve Karakalpak Agro gibi iki bölge faaliyetlerini sürdürüyor.

Bu tür ihtisas bölgelerindeki işletmeler modern sera çiftliklerinin oluşturulması, verimli tohum ve fide yetiştirilmesi ve ihracat odaklı ürün yetiştirme çalışmalarının artırılmasına dönük katkılar yapıyor.

Tarım ihtisas bölgelerinde yerli iş adamlarının yanı sıra yabancı özellikle Türk yatırımcıların sermayesiyle kurulan işletmelerin sayısı giderek artıyor.

TEŞVİKLER

Yatırım hacmine bağlı olarak EİZ bölgelerinde 3 ila 10 yıllık bir süre için çeşitli vergi ve gümrük ödemelerinden muafiyet verilmektedir. Böylece:

- 300 bin dolardan 3 milyon dolara kadar olan yatırımlar 3 yıl süreyle;

- 3 milyon dolardan 5 milyon dolara kadar olan yatırımlar 5 yıl süreyle;

- 5 milyon dolardan 10 milyon dolara kadar olan yatırımlar 7 yıl süreyle belirlenen vergi muafiyetlerinden faydalanabiliyor.

Ayrıca işletmeler ihracata yönelik ürünlerin üretimi için ithal edilen hammaddeler, malzemeler için gümrük vergisini ödemekten muafır.

Devlet, EİZ katılımcılarının üretim için gereken altyapı ağlarına garantili bağlantısını sağlamaktadır.

EİZ'lerdeki parseller açık artırma yoluyla edinilmektedir.

Semerkant'taki Ürgüt EİZ'den bir kare.

Kokand EİZ tabelası.

Kokand EİZ'deki bisiklet üretim işletmesinden bir kare.

*Yeni inşa edilen Semerkant
Uluslararası Havalimanı*

5. NEDEN: MÜSAİT ALTYAPI

Özbekistan, üretim, ihracat, ithalat gibi ekonomik ve ticari faaliyetlerin sağlıklı işlenmesini destekleyen, yeni yatırımları ve girişimciliği özendirerek nitelikte, yeterli ulaştırma ve haberleşme alt yapısına sahip durumda.

HAVACILIK

"Taşkent merkezli "Uzbekistan Airways" (Özbekistan Havayolları) Özbekistan'ın bayrak taşıyıcı şirkettir. Özbekistan Havayolları, Taşkent Uluslararası Havaalanı'ndan büyük finans merkezleri dahil Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki birçok uluslararası noktaya doğrudan sefer düzenlemektedir. Özbekistan'ın 11 havalimanı uluslararası niteliktedir.

Son yıllarda Özbek-Türk ilişkilerinin hızla gelişmesi sonucu iki ülke arasındaki uçuşlar sayısında da belirgin artış kaydedilmiştir. Haziranda Özbekistan'ın Taşkent, Semerkant, Buhara, Ürgenç (Harezmi) havalimanlarından Türkiye'ye toplam 144 karşılıklı tarifeli uçuşlar düzenlenmektedir.

DEMİRYOLU AĞI

Özbekistan, son yıllarda demiryolu ağına yönelik çok önemli yatırımlar yapmıştır. Toplamda 1.200 kilometreden fazla yeni demiryolu inşa edilmiş, 3.800 kilometreden fazla demiryolu yenilenmiş ve yaklaşık 1.100 kilometrelik demiryolunun elektrifikasyonu sağlanmıştır. Bunun sonucunda ülkenin tüm bölgelerini kapsayan demiryollarının toplam uzunluğu 6 118,3 kilometreye ulaşmıştır.

Özbekistan ulusal demiryolu ağını uluslararası koridorlarla bütünleştirmek için çaba harcıyor. 18 Mayıs 2023 tarihinde üç ülke arasında mutabakatı sağlanan "Çin-Kırgızistan-Özbekistan" demiryolu projesi bu yöndeki önemli başarıdır. Ayrıca Özbekistan Tirmiz-Mezar-ı Şerif-Kabil-Peşaver Demiryolu Hattı olarak bilinen projesiyle Pakistan'ın Gwadar Limanı'na; dolayısıyla Hint Okyanusu'na ulaşmayı amaçlamaktadır.

OTOYOLLAR

Uluslararası iletişimlerin geliştirilmesinde en önemli kaynak otoyollardır. Şu anda, ülkedeki karayol ağının toplam uzunluğu 209 496 kilometreyi aşmaktadır. Bunların arasında, uzunluğu yaklaşık üç bin olan Özbekistan'ın ulusal otobanı, ortak kullanımdaki 42 869 kilometre kamu karayolları da dahil olmak üzere uluslararası, ulusal ve yerel karayolları bulunmaktadır.

Ülkede düzenli olarak karayolu sektöründe mevcut ağın trafik güvenliğini artırma, yolların geometrik ve fiziki iyileştirmelerini sağlamaya dönük çalışmalar yapılıyor. Son dönemde bu alandaki projelerde sadece kamu imkanları kullanılmakla kalmayıp özel sektör ortaklığıyla pek çok çalışma planlanmış ve bir kısmı uygulamaya konmuştur. Önümüzdeki yıllarda ülkedeki şehirler arası karayolları ağını geliştirmek amaçlı yeni ücretli otoyollarının inşası planlanıyor. Bu kapsamda 2026 yılına kadar yabancı yatırımcıların destekleriyle Taşkent-Andican ve Taşkent-Semerkant ücretli otoyollarının inşası tamamlanacaktır.

DİJİTAL ALTYAPI

Ülkede uzunluğu 118 bin kilometreye ulaşan fiber optik hatlar geniş bantlı internet erişim servislerinin kalitesini önemli ölçüde artırmıştır. Son 10 yılda internet kullanıcı sayısı yaklaşık 5 kat artarak 27.2 milyona ulaşmıştır. Tedarikçiler için 1 Mbit/s internet bağlantı ücreti \$3'dür.

Son beş yılda geniş bantlı fiber optik iletişim hatlarını genişletme projesi sayesinde geniş bantlı telekomünikasyon şebekelerine %100 ulaşım imkanı sağlanmıştır. Böylece, video telefonu, İnternet TV, yüksek hızlı internet servisi, yüksek çözünürlüklü HD yayın hizmetlerinin sağlanması ve modern telekomünikasyon hizmetlerinin çeşitlendirilmesi mümkün hale gelmiştir.

Veri aktarımının iletişim omurga ağının modernizasyonu, 1800 Gbit/s miktarda veri iletim hızını sağlamaktadır.

Mobil iletişim ağı dinamik bir şekilde genişlerken mobil iletişim abone sayısı son 10 yılda %50 artarak 30.2 milyona ulaşmıştır. Şu anda, ülkede 49.640 baz istasyonu bulunmaktadır.

Ülkede uygulanmakta olan Dijital Özbekistan-2030 Programı kapsamında önümüzdeki dönemde alandaki altyapıyı daha da geliştirme çalışmaları sürüyor.

6. NEDEN:

DOĞAL KAYNAKLAR

6. NEDEN: DOĞAL KAYNAKLAR

Kimyasal elementlerin neredeyse tümü Özbekistan topraklarında tespit edilmiştir. Özbekistan; altın, uranyum gümüş, bakır, molibden, gaz ve petrol, diğer renkli ve nadir metaller, inşaat malzemeleri ve diğer hammadde yatakları bakımından, sadece bölgede değil belki tüm dünyada sıralamalarda yer alıyor. Dolayısıyla çeşitli sektörlerin ihtiyaç duydukları hammaddeleri çok uygun fiyatlarla temin etme imkânı bulunuyor.

POTANSİYEL

Son bilgilere göre günümüzde Özbekistan'da 2025'ten fazla maden bulunmaktadır. Bunlardan 867'si inşaat malzemeleri, 649'u yeraltı suyu, 244'ü hidrokarbonlar (petrol, gaz, yoğuşma), 97'si değerli metaller (altın, gümüş), 12'si demir dışı ve nadir metaller, 38'i radyoaktif metaller, 37'si madencilik kaynak hammaddeleri, 32'si kimyasal mineraller, 30'u değerli taş yatakları, 7 kömür ve bitümlü şistler ve 5'i de demirli metal kaynaklarıdır.

Maden rezervlerinin zenginliği açısından genel olarak dünyadaki 20 ülke arasında yer alan Özbekistan; altında ikinci, bakırda yedinci, tungstende sekizinci, gümüşte dokuzuncu, uranyumda on ikinci ve doğal gazda on altıncı sayılmaktadır.

Dünyanın önde gelen uluslararası danışmanlık şirketlerinden

BCG'ye göre, ülkenin yatırım potansiyelinin önümüzdeki 10 yılda 65 milyar dolara ulaşması bekleniyor ve bunun 45 milyar dolardan fazlası hammadde sanayisini kapsıyor.

GELİŞMELER

Sektörün yatırım çekiciliğini artırmak için ülkede uluslararası standartlara uygun raporlama teknikleri uygulamaya konuluyor. Bu kapsamda uluslararası kabul görmüş JORC Kodu standartlarına göre rapor hazırlama becerilerini geliştirmek üzere yerel personellerin eğitim almalarına olanak sağlanıyor. Böylece yüksek potansiyelli yatırımcıların talepleri ve beklentilerine uygun, dünya standartlarıyla örtüşen raporların hazırlanmasının önü açılıyor.

Ülkede süren açılım politikaları kapsamında son yıllarda madencilik ve doğal kaynaklar sektörüne de yabancı yatırımcıların

çekilmesiyle ilgili önemli kararlar alınmış bulunuyor. Yabancı yatırımcıların desteğiyle alana yeni teknolojileri çekme, rezervlerin işlenmesini hızlandırma, ekonominin diğer sektörlerinin canlanmasını temin etme, yeni iş yerleri yaratma ve vergi gelirlerini artırma hedefleri belirlenmiş bulunmaktadır.

Özetle Özbekistan'ın zengin doğal kaynakları yatırımcı açısından çok cazip olanaklar sunuyor. Ülkede imalat sanayi alanında çalışmalara başlayan iş adamları gerekli hammadde deposuna ulaşabiliyor.

Özbekistan hâlihazırda altın üretimi bakımından Dünya çapında ikinci sırada yer alıyor.

YENİ HEDEFLER

Özbekistan Cumhurbaşkanı'nın 27 Temmuz 2023 tarihli Kararnamesiyle madencilik sektörünün geliştirilmesiyle ilgili önemli hedefler belirlenmiştir.

Bu kapsamda ilgili dönemde ülkenin potansiyeli yüksek olan bölgelerinde jeolojik araştırmaların (yer yüzünün uzaktan algılanması, jeokimyasal araştırma ve haritalama) hızlandırılması suretiyle altın, gümüş, bakır, kurşun, çinko, tungsten, lityum, tantal, niobyum, berilyum, uranyum, kömür gibi mineral hammaddelerin yeni yataklarının belirlenmesi ve kaynakların genişletilmesi amaçlanmaktadır.

Özbekistan maden rezervlerinin zenginliği açısından genel olarak dünyadaki 20 ülke arasında yer alıyor.

Ülke bakır yatakları açısından Dünya'da yedinci sıradadır.

Ülke en büyük sekizinci tungsten kaynaklarına sahiptir.

Gümüş madenleri açısından ülke Dünya sıralamasında dokuzuncu yeredir.

Ülkenin doğal gaz rezervleri de Dünya çapında on altıncı sıradadır.

Stratejik öneme sahip uranyum kaynakları bakımından ülke Dünya'da on ikinci sırada yer almaktadır.

7. NEDEN: DÜŞÜK ÜRETİM MALİYETLERİ

7. NEDEN: DÜŞÜK ÜRETİM MALİYETLERİ

Orta Asya'nın güç merkezi Özbekistan'da sanayi ve diğer alanlarda üretim maliyeti, Türkiye ile kıyaslandığında, oldukça düşük düzeylerde bulunuyor. Dolayısıyla çeşitli sektörlerin ihtiyaç duydukları eleman temini konusunda ülkenin olanakları dikkate şayandır. Ayrıca üretimde kullanılan enerji kaynaklarının Türkiye'ye göre çok ucuz olan fiyatları, bölge çapında da en uygun düzeydedir.

UYGUN OLANAKLAR

Özbekistan'da iş gücü maliyetleri de Türkiye'ye göre çok düşük düzeylerde bulunuyor. Bölgedeki en önemli iş gücü piyasasına ev sahipliği yapan Özbekistan'da yaklaşık 18,5 milyon kişiden oluşan potansiyel işgücü bulunuyor ve bu rakam ülkenin toplam nüfusunun yüzde 57'sini oluşturuyor. Özbek nüfusunun yüzde 63'ü, 30 yaşın altındadır.

Ülke çapında okuma yazma oranı yüzde 97 seviyesindedir. Özbekistan'daki yabancı şirket temsilciliklerine göre Özbek gençlerinin değişen uluslararası ticari uygulamalara uyum sağlama yeteneği ve esnekliği oldukça yüksek düzeydedir.

Özetle Özbekistan; yeniliklere kolay uyum sağlayan, genç, dinamik işgücüne sahip oluşu, yatırım ve üretim için kullanılan başta enerji, hammadde ve işçilik olmak üzere tüm girdilerin maliyetlerinin düşüklüğü, doymamış ve giderek büyümekte olan bir ekonomi olması dolayısıyla, küresel pazar içerisinde öne çıkan ve yatırımcılar için cazibesi son derece yüksek olan bir ülke konumundadır.

Diğer yandan, Özbekistan'ın etkin biçimde sürdürdüğü siyasal, sosyal ve ekonomik reformlarla, eski dönemin etkilerini hızla silerek, modern ve gelişmiş bir ülke profili kazanma, liberal bir siyasal-sosyal yapıya, serbest piyasa ekonomisine ve sağlam bir altyapıya sahip olma yönünde hızla ilerlemesi, yatırımcıların ilgisinin her geçen gün daha da artmasını sağlıyor.

Özbekistan'ın, istikrarlı ve ivmesi yüksek ekonomik büyümesi, güçlü mali disiplini, sağlıklı ödemeler dengesi de uluslararası yatırımcılar açısından ülkeyi tercih etme nedenleri arasında yer alıyor.

ÜRETİM GİRDİLERİ

Girdiler	Maliyeti (\$)
Ortalama işçi maaşı	200-300
Soğuk su (1 metreküp)	0,58
Doğal gaz (1 metreküp)	0,12
Elektrik (1 kilovat saat)	0,074
Benzin (1 litre)	0,74
Ev kiralama (2+1)	300-350

Özbekistan'da hızlandırılmış meslek edindirme kurumları olarak bilinen Monomer merkezlerdeki uygulamalı eğitim sürecinden kareler.

MONOMERKEZLER VE EĞİTİM

Ülkede bulunan işsiz kişilerin özellikle gençlerin gelecekte yüksek öğrenime devam edip etmeyeceklerine bakılmaksızın hayatlarında faydalı olacak yeni meslek kazanması ve vasıflı personel olarak çalışabilmesine destek olma devlet politikasının önceliklerinden biri haline gelmiştir. Bu doğrultuda her ilde Monomer merkez adı verilen mesleki eğitim kuruluşları açılmıştır. Buralarda genellikle hızlandırılmış programlara katılarak eğitim alan bireylerin kursta öğrenilen konulara ilişkin bilgi ölçme ve değerlendirme sınavından geçerli not alarak sertifikaya hak kazanması ve bu sayede yeni iş imkanlarına sahip olması sağlanıyor.

Monomer merkezlerin kursları, iş imkânlarının ve aynı zamanda da personel alımlarının yoğun olduğu alanlarda kişilerin kendisini geliştirmesine olanaklar sağlarken ülkedeki işverenler için vasıflı ve uygun insan kaynaklarının yetiştirilmesine yardımcı oluyor. Yabancı dil ve dijital teknolojiler eğitimi en yaygın şekilde tercih edilen meslek edindirme kursları arasında yer alırken işverenlerin talepleri doğrultusunda yeni kurslar da açılabilir. Genellikle 1 ila 4 ay süren kurslar ilgili sektörün uzmanlarınca geliştirilmiştir. Eğitimlerin diğer eğitim sistemlerinden farklı olarak yüzde 30'u teorik, yüzde 70'i uygulamalı olarak gerçekleştiriliyor. Kursların mezunlarına,

Özbekistan eğitim sistemindeki mesleki lise diploması düzeyine eşdeğer sertifika veriliyor.

Bu arada ülkedeki her bölgesel merkezde devlet üniversiteleri olmak üzere yaklaşık 160 yüksek öğretim kurumu bulunmaktadır. Ayrıca Westminster Uluslararası Üniversitesi, Moskova Devlet Üniversitesi, Rusya Petrol ve Gaz Üniversitesi, Singapur Gelişim ve Yönetim Enstitüsü, Torino Politeknik Üniversitesi, İNHA Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi gibi yüksek öğretim kurumlarının şubelerinde uluslararası standartlarda eğitim gören yetenekli genç uzmanlar yetişmektedir.

Özbekistan'da sanayi ve diğer alanlardaki üretim maliyeti, Türkiye ile kıyaslandığında, oldukça düşük düzeylerde bulunuyor. Bu durum da yatırımcıların ülkeye çeken önemli nedenler arasında yer alıyor.

8. NEDEN: MERKEZİ KONUM VE PAZAR BÜYÜKLÜĞÜ

8. NEDEN: MERKEZİ KONUM VE PAZAR BÜYÜKLÜĞÜ

Kendi bölgesinde en çok nüfusa sahip oluşu, elverişli coğrafi konumu ve büyük pazarlara yakınlığı, Özbekistan'ı yabancı yatırımcılar için çok daha çekici hale getirmektedir. Özbekistan kuzeyden güneye, doğudan batıya geçen transit koridorların doğal kavşağında yer almaktadır. Orta Asya'nın tam merkezinde yer alan Özbekistan Cumhuriyeti, batıda ve kuzeyde Kazakistan, güneyde Afganistan, güneybatıda Türkmenistan, doğuda Kırgızistan, güneydoğuda da Tacikistan ile komşudur. Özbekistan Cumhuriyeti'nin sınırları içerisinde Karakalpakistan Özerk Cumhuriyeti yer alır. Özbekistan Cumhuriyeti'nin yüzölçümü 447.400 kilometrekaredir.

Semerkant'tan bir kare

KALABALIK NÜFUS

Özbekistan, Türk cumhuriyetleri içinde Türkiye'den sonra ikinci en kalabalık ülkedir. Orta Asya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan 32 milyondan fazla (32.650.000) nüfusu ile Özbekistan, bölgedeki en geniş tüketici pazarını oluşturmaktadır. Başkenti Taşkent 2.498.000; diğer önemli şehirleri Nemengân 471.000, Andican 413.000, Nukus 325.000, Buhara 299.000 ve Semerkant 282.000 kişilik nüfusa sahiptir.

Özbekistan nüfusunun yıllık artış hızı yaklaşık yüzde 1,5, ülkede nüfus yoğunluğu (kilometreye düşen kişi sayısı) ise 53'tür. Özbekistan halkının yaklaşık yüzde 80'ini Özbekler, yüzde 10'unu diğer Türk boyları, geri kalanını da Ruslar (yüzde 5), Tacikler, Yahudiler, Almanlar ve Koreliler oluşturur.

Resmî dili Özbekçe olan ülkede; ayrıca her etnik grup kendi dilini de konuşur. Nüfusun yüzde 90'ının tamamına yakını Sünnî olan Müslümanlardan oluşurken yüzde 6 kadarı Hristiyan, kalanı ise farklı dinlere mensuptur.

BÜYÜK PAZAR

300 milyondan fazla nüfusu bulunan Bağımsız Devletler Topluluğu ile Serbest Ticaret Anlaşması'na sahip Özbekistan kendi ürünlerini söz konusu Topluluğun üye ülkelerine gümrüksüz ihraç edebiliyor.

Ayrıca gelişen Orta Asya'nın tam merkezinde yer alan Özbekistan, coğrafi konumu ve uluslararası ilişkileri dolayısıyla yatırımcılar açısından sadece kendi toprakları ile sınırlı kalmayan, çok daha büyük bir pazarın kapılarını aralayan, anahtar konumda bir ülke olma özelliği de taşıyor.

Giderek Türk girişimcilerin ilgi odağında daha fazla yer alan Özbekistan'ın bu özelliği, "Özbekistan'da iş yapmayan kaybeder" anlayışını güçlendiriyor.

Bölgesinde en çok nüfusa sahip oluşu, elverişli coğrafi konumu ve büyük pazarlara yakınlığı Özbekistan'ı yatırımcılar için cazip hale getirmektedir.

Taşkent'ten bir kare

9. NEDEN: KÜLTÜREL ZENGİNLİK

Buhara'dan bir kare

9. NEDEN: KÜLTÜREL ZENGİNLİK

Özbekistan, yüzyıllar boyunca zengin kültüre ve tarihi mirasa sahip Orta Asya medeniyetlerinden biri. Kadim tarihi mirası, eşsiz doğası, zengin etnografik unsurları, ihtişamlı kültür varlıkları ve tüm İslam aleminin maneviyatında özel bir yere sahip inanç merkezleri ile Özbekistan, asırlar boyunca koruduğu bu miras ile dünya medeniyetine katkı sağlamaya devam ediyor.

Türk halklarının ata yurdu olan Orta Asya'nın kalbi konumundaki Özbekistan, yalnızca Orta Asya'ya değil dünya medeniyetine de katkı sağlamış bir uygarlık beşiği. Bu topraklarda, yüzyıllar boyunca pek çok düşünür, şair, bilim ve devlet adamları yaşamış, sayısız ve önemli eserler bırakmış.

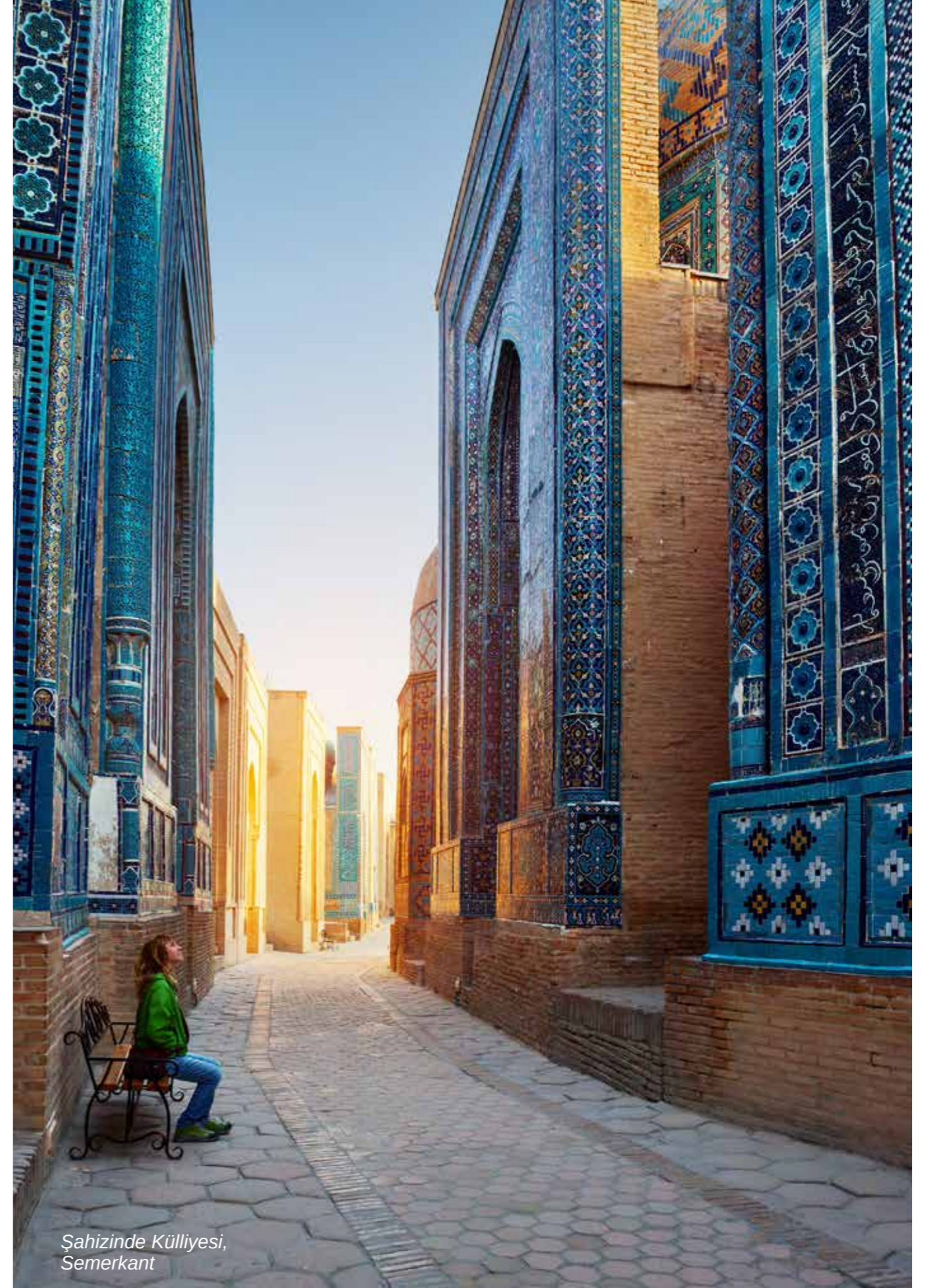
Türk halklarının ata yurdu olan Orta Asya'nın kalbi konumundaki Özbekistan, dünya medeniyetine de katkı sağlamış bir uygarlık beşiğidir. Burada yüzyıllar boyunca pek çok düşünür, şair, bilim ve devlet adamları yaşamış, sayısız ve önemli eserler bırakmıştır. Semerkant, Buhara ve Hive gibi tarihi şehirleri tüm Türk dünyasının kültürel mirasıdır.

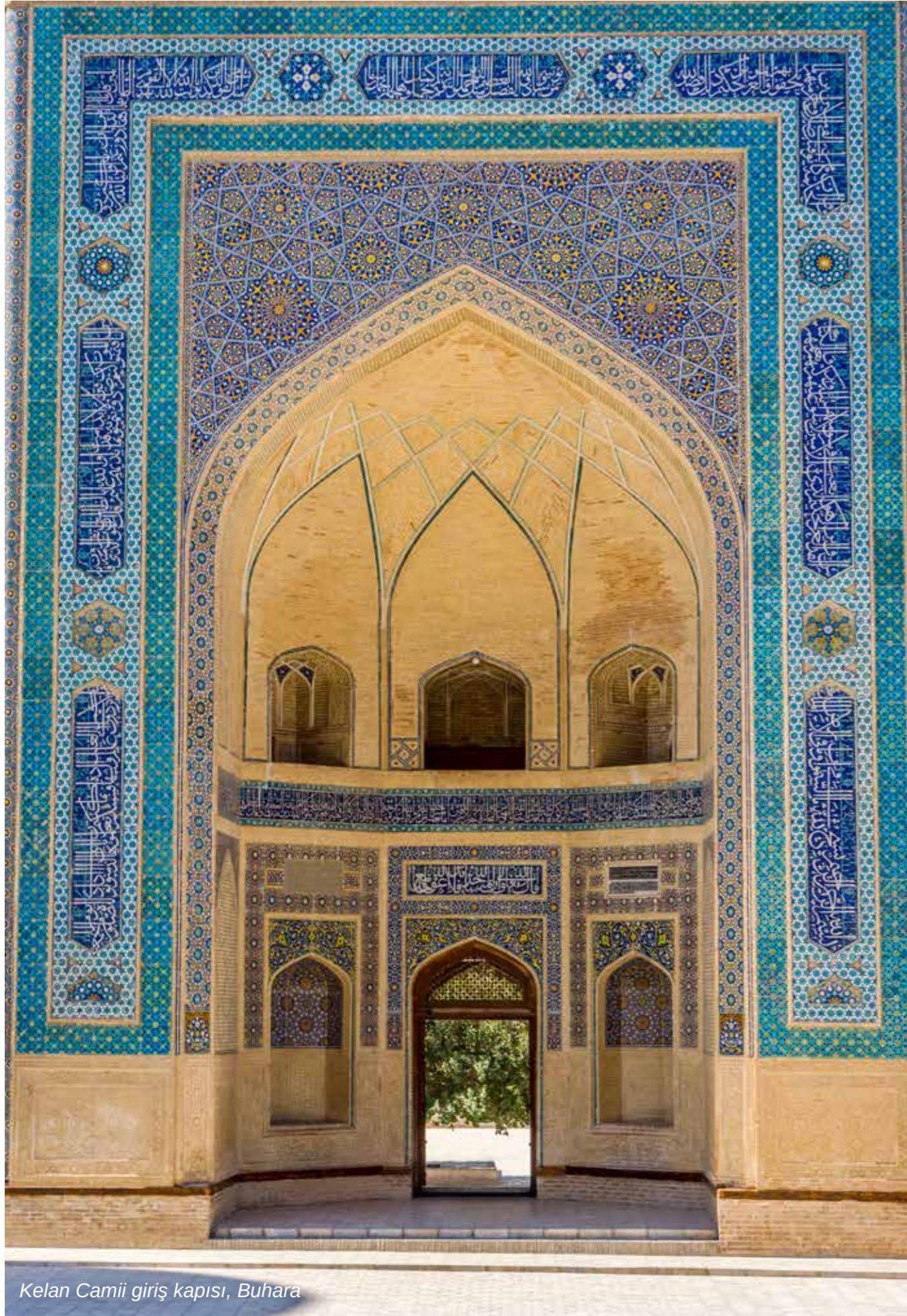
TARİHİ MİRAS

Çok sayıda efsane ve hikayeye sahip Özbekistan; etkileyici mozoleler, geçmişin mimari izlerini taşıyan yapılar, takı ve motifler gibi renkli materyaller ve egzotik meyveler ülkesi. İpek Yolu'nun merkezi halkasında bulunan; özellikle İslam mimarisinin kervansaraylarıyla ve ortaçağa ait eserleriyle doğu şehirlerinin eşsiz manzarasını bugün de koruyan Asya'nın en önemli turistik merkezleri konumundaki müthiş tarihi şehirleri ile tarih ve bugünün birleştiği Özbekistan, turizm sektöründe son derece büyük bir potansiyele sahip. Başta Türkler için olmak üzere turizmde keşfedilmeyi bekleyen büyük hazineleri bünyesinde barındıran göz kamaştırıcı bir coğrafya. Burası; tarihi ve sanat eserleri, çok sempatik, sıcak kanlı ve konuksever halkı, folkloru ve muhteşem mutfağıyla herkesi, özellikle de Türkiye Türkleri'ni hayran bırakacak bir ülke...

SEMERKANT

2001 yılında UNESCO Dünya Miras Listesine dahil olan Semerkant seyyahların cennete benzettikleri bir mevkide bulunuyor. Yıllar boyunca kervanların kavşak noktası, Çin ile Avrupa'yı bağlayan Büyük İpek Yolu'ndaki en önemli merkez olan şehir, İranlılar, Yunanlar, Çinliler, Türkler, Araplar ve Moğolların yönetimi altında bulunmuş, 14. yüzyılda Büyük Timur'un devletine başkentlik yapmış. Timur'un torunu Mirza

Registan Meydanı,
SemerkantŞahzinde Külliyesi,
Semerkant

Kelan Camii giriş kapısı, Buhara

Hive'den bir kare

Hive'den bir kare

Uluğ Bey döneminde şehir dünyanın ilmî merkezi haline geldi. Semerkant'ta en gözde matematik ve astronomi bilginlerinin okullarında araştırmalar yapılıyordu. 1428 yılında yapımı tamamlanan Uluğ Bey Rasathanesi, döneminde dünyada benzeri bulunmayan bir ilim merkeziydi. Semerkant'ta Tarihî Siyab Pazarı, Şahi Zinde (Yaşayan Şah), Bîbî Hanım Camii, Gûri Emir, Registan Meydanı, Semerkant Rasathânesi gibi dünya kültür varlığı niteliğinde sayısız tarihi eser bulunuyor. Ayrıca İmam Maturidi Türbesi, İmam Buhari Külliyesi gibi Türk ve İslam dünyası için manevi değeri son derece yüksek önemli inanç merkezleri de burada yer alıyor.

BUHARA

Orta Asya'nın en eski şehirlerinden biri olan kadim Buhara adeta tarihi yapılarla süslenen bir mücevherat şehri olarak biliniyor. Buradaki her bina, sokak ve hatta her kerpiç adeta tarihin hikayelerini anlatıyor. Buhara'dayken insan büyükşehirlerin gürültüsünü unutup, binlerce yıl önceki tarihi döneme seyahat ediyor. 140'ı aşkın tarihi yapı bulunan Şehrin merkez kısmı da UNESCO'nun Dünya Miras Listesine dahil edilmiş bulunuyor. Kelân Kulesi, İsmail Samani Türbesi, Miri Arap Medresesi, Kelân Camii Buhara'daki tarihi mirasın başlıcaları. "Buharalı Yedi Mürşid" olarak adlandırılan Abdülhâlik Gucdüvânî, Ârif Rivgeri, Mahmûd Fağnevî, Ali Râmitenî, Muhammed Baba Semmasî, Emir Külal ve Hazret Bahauddin Nakşibend'e ait ziyaret yerleri bu şehirdedir.

Buhara'dan bir kare

HİVE

Özbekistan'ın batısında bulunan Harezmi bölgesinin açık hava altındaki bir Ortaçağ şehri diyebileceğimiz 2.500 yıllık güzel Hive şehri, tarihi boyunca Ahemeniş İmparatorluğunun baskını, Arap fethi ve Moğol işgallerine maruz kalmış, Büyük Timur'un beşinci akın sırasında Harezmi ona teslim olmuş. Bir ortaçağ kenti örneği olarak varlığını muhafaza eden Hive'de her bina, her sokak nasılsa o biçimde korunmuş, neredeyse her şey orijinal halinde. Sokaklar taşla döşenmiş, her adımda minareler, medrese ve camilerin kubbeleri göze çarpıyor.

Şehir, 1990'da UNESCO Dünya Miras Listesi'ne dahil edilmiş. Köhne Ark, Merkez Camisi, Muhammed Eminhan Medresesi ve Kulesi, Muhammed Eminhan Minaresi (kulesi), Seyyit Alaüddin makberi, Muhammed Rehimhan (Firuz) Medresesi, Pehlivan Mahmud Makberi, İslam Hoca Medresesi ve Minaresi, Kutlu Murat İnak Medresesi, Allakuluhan Sarayı – Taş Avlu, Allakuluhan Kervansarayı ve Timi (Kapalı Çarşısı), Palvan Kapısı (Dervaze), Allakuluhan Medresesi mutlaka görülmesi gereken yerlerin başında geliyor.

Özetle Türk dünyasının önemli tarihi merkezi sayılan Özbekistan her yatırımcıya maddi olanakların yanında manevi kıymetler de sunuyor, herkesin en az bir kez ziyaret etmesi gereken ülkelerin başında geliyor.

10. NEDEN: TÜRK İNSANININ AYRICALIĞI

10. NEDEN: TÜRK İNSANININ AYRICALIĞI

KARDEŞLİK

Özbekistan; stratejik ve cesur bir kararla başlattığı ekonomide dönüşüm sürecinde, dünya ile bütünleşme hamlesinde köprü görevi görecek olan Türk iş adamlarına kapıyı ardına kadar açmış bulunuyor.

Son derece zengin doğal kaynaklara, tarih, turizm, tarım gibi alanlarda büyük bir potansiyele sahip Özbekistan, köklü dönüşüm ve kalkınma hamlesinde, ekonomisini liberalize ederek, yabancı yatırımcıların güvenle sermaye transferi ve yatırım gerçekleştireceği cazip koşulları oluşturmak için gerekli hukuksal düzenlemeleri, teşvik ve destek politikalarını da bir bir hayata geçiriyor. Bu kapsamda getirilen teşvik ve desteklerde; çok özel imkan ve kolaylıkların sağlandığı Türk iş adamları adeta ayrıcalıklı bir konum elde ediyor.

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 2022 yılında Özbekistan'a biri resmi olmak üzere toplam üç ziyaret gerçekleştirdi. Bu ziyaretler paralelinde, iki ülke arasında ekonomik, ticaret, siyasi, kültürel ve diğer alanlarda oldukça kapsamlı, verimli ve çok yönlü işbirliği çerçevesi ortaya konulmuş, birçok önemli anlaşmaya imza atıldı.

Türkiye ve Özbekistan arasında en üst düzeyde ortaya konulan işbirliği ve ortak çalışma iradesi, büyük oranda somutlaştı. Ziyaretler kapsamında gerçekleştirilen iş forumlarında, iki ülke arasında işbirliğini düzenli biçimde artırmak için gereken tüm koşulları sağlama iradesi ve bu kapsamda yatırım ve ticaret alanlarında hayata geçirilecek yeni ortak projeler belirlendi.

Geçmişte oluşmuş moral bozan bazı anlaşmazlık ve güvensizlik unsurları, Şevket Mirziyoyev'in göreve gelmesinin ardından geçen çok kısa süre içinde giderildi. Özbekistan hükümetince, Türk iş adamlarının yatırımlarının teşviki ve tam olarak himayesine yönelik

hukuki belgeler kabul edildi. Türk iş adamlarının Özbekistan'da verimli faaliyetler yürütebilmesini sağlamak amacıyla, yatırımlara engel oluşturan unsurlar tümünden bertaraf edildi.

TÜRK İŞ ADAMI

İki kardeş ülkenin yakınlaşma sürecinde 2018 yılında Taşkent'te gerçekleştirilen Özbek-Türk İş Forumu'nda önde gelen Türk banka ve şirket yöneticilerine seslenen Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in, Türk iş adamlarına her türlü destek ve kolaylığın sağlanması yönünde gerekli talimatı verdiğini bildiren ve iki ülke arasında parlak yeni bir dönemin açıldığının altını çizen şu sözleri tarihi önemde:

"Türk işadamlarına yapılan ihanet, devlete yapılan ihanetle denktir. Bizim başka yolumuz, başka çaremiz yoktur. Özbekistan'da Türkiyeli işadamlarına en iyi ortam oluşturuyoruz, onların sermayesini, mülkünü ve hukuklarını her yönden kanunen koruyacağız. Eminim birlikteki çabalarımızla Özbekistan'la Türkiye arasındaki ticaret, ekonomi, yatırım alanlarındaki işbirliğini yeni ve kalite açısından bambaşka bir düzeye götürebileceğiz."

VİZESİZ SEYAHAT

Bu arada Özbekistan giriş için Türk vatandaşlarının vize alma şartı bulunmuyor. Türk pasaportuna sahip her vatandaş ülkeye girebiliyor ve bir ay kalabiliyor. Bu olanak Türk iş adamları ve yatırımcıları başta Türkiye vatandaşları için büyük kolaylık sağlıyor. Özellikle turizm alanında ilişkiler bu sayede büyük bir gelişim kaydediyor.

İKİLİ TİCARİ İLİŞKİLER

Anlaşmalar: Tercihli Ticaret Anlaşması (1 Temmuz 2023).

Özbekistan'daki Türk sermayeli işletme sayısı: 2500.

İkili ticaret hacmi: 3,4 milyar dolar (2021).

Başlıca işbirliği sektörleri: enerji, tekstil, tarım, inşaat ve inşaat malzemeleri, deri-ayakkabı ve ilaç sanayi.

Türkiye'nin Özbekistan'a ihracatı: 1 milyar 845 milyon dolar.

Türkiye'nin Özbekistan'dan ithalatı: 1 milyar 755 milyon dolar.

Başlıca ihracat ürünleri: makine, elektronik eşya, mobilya ve aydınlatma cihazları, prefabrik yapılar, motorlu kara taşıtları, tekstil, gıda ve tüketim ürünleri.

Başlıca ithalat ürünleri: rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham), pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç), işlenmemiş çinko, bakır teller ve etilen polimerleri.

BAŞARI HİKAYESİ

Son yıllarda Özbekistan'da iş yapan Türk şirketlerinin sayısında büyük artış gözlemlenirken kendi alanında başarı hikayesini yazmış yatırımcıların da bulunduğu vurgulanmalı. Cengiz Holding'in grup şirketlerinden Cengiz Enerji, 23 yıllık tecrübe ve bilgi birikimini Özbekistan'a aktarmada büyük mesafe katetmiş bulunuyor. İki yıl önce ülkenin enerji pazarına giren Cengiz Enerji biri Taşkent, diğeri de Sirdaryo'da, toplam 480 MW kurulu güce sahip iki doğal gaz çevrim santralini kurarak İki kentte 1,4 milyon hanenin elektrik ihtiyacını karşılayabilecek elektrikli üretiyor. Her iki doğal gaz çevrim santrali de şu anda faaliyette bulunuyor.

Özbekistan'da önemli başarılarla imza atan iş adamı Ahmet Cengiz tüm Türk girişimcileri ülkeye davet ederken aşağıdaki değerlendirmelerde bulunuyor: "Biz Türkiye'nin, komşu ülkelerimizin ve Türk Cumhuriyetlerinin enerji arz güvenliğini çok önemsiyoruz. Türkiye'de özel sektörün en büyük elektrik üreticilerinden biriyiz. Üretim, dağıtım, satış olarak enerji piyasasının tüm süreçlerinde varız. Ayrıca üretimde de hidroelektrik santraller, rüzgar santralleri ve güneş enerji santralleri gibi yenilenebilir kaynaklar başta

olmak üzere doğal gaz çevrim ve termik santrallerimiz bulunuyor. 23 yılda tüm bu alanlardaki en önemli oyuncu haline gelmemizin şirketimize büyük bir know-how sağladığını düşünüyorum. Şimdi bu bilgi birikimimizi Özbekistan ile paylaşmak, ülkenin enerji arz güvenliğine katkıda bulunmak istiyoruz. Bu açıdan Özbekistan'ı önemsiyoruz ve önümüzdeki dönemde enerjideki iş birliğimizi geliştirmek istiyoruz. Bu kapsamda Taşkent ve Sirdaryo'daki iki santralimizin toplamından daha büyük kurulu güce sahip bir santral için hazırlıklarımıza başladık. Cizzah kentine kuracağımız yeni doğal gaz çevrim santralimizle ilgili ayrıntıları yakın bir zamanda sizinle paylaşabileceğiz.

Tarihsel geçmişimizde sıkı sıkıya bağlı olduğumuz Özbekistan'da, yeni yatırımlarla birbirimize ekonomik anlamda da güç ve değer katıyoruz. Türkiye'nin Orta Asya'daki yatırım planlarında, kardeş ülke Özbekistan'ın daima çok özel bir yeri var. Bu kapsamda Özbekistan, Cengiz Holding ve grup şirketleriyle birlikte bizim de yeni yatırımlarımızda odak ülkelerimiz arasında bulunuyor. Özbekistan'ın enerji altyapısının yenilenmesi ve enerji arz güvenliğinin artması yönünde önemli

Cengiz Holding Enerji Grup Başkanı Ahmet Cengiz

yatırımlara imza atıyoruz. Dış ticaret hacmi 50 milyar doları aşan Özbekistan ile en çok ticaret yapan 5 ülkeden biri konumundayız. Özbekistan Cumhurbaşkanı Sayın Shavkat Mirziyoyev liderliğinde uygulamaya konan ve Türk yatırımcılar için yeni fırsatlar sunan kapsamlı reform programını destekliyoruz. Türk iş dünyası için birçok alanda yatırımlara önderlik eden Özbekistan'da önümüzdeki dönemde de yeni yatırım fırsatlarını değerlendirmeye devam edeceğiz.

Cengiz Enerji'nin Taşkent'teki doğal gaz çevrim santrali

TÜRKİYE'NİN

Milli İletişim Gücü

ULAK
HABERLEŞME A.Ş.

ANADOLUJET

A TRADEMARK OF
TURKISH AIRLINES

ANKARA'DAN TAŞKENT'E

Her Gün Uçuyoruz!

anadolujet.com

GÜCÜMÜZÜ BİLGİ VE İNOVASYONDAN ALIYORUZ

Türk sanayisinin öncü kuruluşlarından biri olmanın sorumluluğu ile kendi sektörlerimizde AR-GE faaliyetlerine liderlik ediyoruz. Bu ülke için çalışan 43 bin kişilik büyük ailemizle geleceğe değer katıyoruz. Tam 43 yıldır!

Sosyal medya hesaplarımıza ulaşmak için QR kodu okutun.